تحلیلی از تحولات سوریه

سید محمدرضا موسوی

دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات منطقه ای
دانشگاه علامه طباطبایی

دولت‌ها در عرصه سیاست بین‌الملل تحت تأثیر مختصات ساختارهای خویش و کیفیت ساختار نظام بین‌الملل، از الگوهای رفتاری خاصی پیروی می‌کنند که تأمین کننده منافع ملی و احترام به ارزش های متعالی آنان باشد. لذا هر دولتی داده های سیاست خارجی خود را در جهتی سامان می‌دهد که در نهایت بتواند خواست ها و نیازمندی های امنیتی، راهبردی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ...خویش را در کوتاه مدت یا بلند مدت تأمین کند. بررسی تحولات منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در چند ماه اخیر و نوع رفتار دیگر بازیگران بین‌المللی در واکنش به تحولات مذکور می‌تواند مبیّن سمت و سوی جهت گیری سیاست خارجی آنان باشد.

یکی از کشورهایی که حرکت های اعتراضی هم در آن جا صورت گرفت و در برخی از شهرهای آن ، مخالفان با تجمع در خیابان های اصلی شهر ، شعارهایی را علیه حاکمیت سر دادند سوریه بود. کشوری که نقش بازیگری اش با دیگر کشورهای درگیر انقلابات مردمی در منطقه متفاوت بوده و همین تفاوت رفتار سوریه در منطقه سبب واکنش های متفاوت بازیگران مؤثر بین‌المللی نسبت به تحولات این کشور شد .از جمله ویژگی های تحولات سوریه عبارتند از:

همگان اذعان دارند که موضع سوریه در حمایت از گروه های مقاومت ، فلسطین و مقاومت در برابر غرب به ویژه رژیم صهیونیستی ، غربیها را به شدت نگران کرده و به همین

علت است که در طول سال های اخیر به انحای مختلف تلاش کرده اند که سوریه را از محور مقاومت خارج کنند؛ زیرا بامقاومت بشار اسد از دستیابی به سیاستهای خود نا کام مانده‌اند؛به این دلیل امروز از فرصت پیش آمده برای اعمال فشار بیشتر بر سوریه و رسیدن به اهداف خویش بهره برداری می‌کنند.

موضوع دیگری که نباید از کنار آن به سادگی عبور کرد این است که غربیها با توجه به جهت گیری دینی حرکتهای انقلابی در منطقه، به شدت نگران افزایش قدرت جمهوری اسلامی ایران در منطقه شده اند؛ زیراتحولات به وجود آمده در منطقه، موقعیت ایران را نسبت به دیگر بازیگران بین‌المللی در وضعیت برتری قرار داده است.

موضوع بعدی، زمینه سازی برای انحراف افکار عمومی از تحولات جهان اسلام است. غربیها با اعمال فشار بر سوریه و اتهام زنی به ایران تلاش میکنند که افکار عمومی را از تحولات بنیادین در منطقه منحرف سازند؛ لذا همواره سعی کرده‌اند جمهوری اسلامی ایران را به دوگانگی سیاست خارجی متهم کنند. در حالی که جمهوری اسلامی ایران در مواضع رسمی خود از تمام کشورهای دیکتاتور منطقه خواسته که به حقوق ملت های خود احترام بگذارند. در کشورهایی مثل بحرین و یمن و... اکثریت مردم با رژیم مخالفند و اقلیتی ضعیف حامی دولت‌ها هستند ولی در سوریه موضوع کاملاً به عکس است. مخالفان اسد عبارتند از گروه‌هایی مثل القاعده، اخوان‌المسلمین (در سوریه بر خلاف مصر گرایش سلفی دارند) و کردهایی مانند پ.ک.ک که در ترکیه و ایران وجود دارند.

با توجه به این ویژگی هاست که ایران اسلامی از حرکت‌های مردمی کشورهای منطقه حمایت می‌کند ولی از حرکت‌های محدودی که در داخل سوریه انجام می‌شود حمایت

نمی‌کند. بر همین اساس، مقام معظم رهبری فرمودند ما از هر حرکتی که در دنیا اتفاق بیفتد حمایت نمی‌کنیم؛ از حرکت‌هایی حمایت می‌کنیم که یا اسلامی باشند یا ضد استکباری و مخالفت ها درسوریه هیچ کدام از این ویژگی‌ها را ندارد بلکه به عکس حرکتی استکباری است.

چشم انداز تحولات سوریه

بنابرآن چه مطرح شد به نظر می رسد بخش قابل توجهی از بدنه و جزئیات کوه یخی سیاست در ارتباط با سوریه قابل مشاهده است. با در کنار هم قرار دادن جزئیات مطروحه، به روشنی می‌توان به ابعاد طرح خطرناک و ماجراجویانه دول مخالف دولت بشار اسد، برای براندازی حکومت وی پی برد. اما مسئله ای را که در این زمینه باید مورد توجه قرار داد، این است که اکنون دولت بشار اسد از حمایت برخی کشورهای منطقه و چین برخوردار است، علاوه براین روس ها نیز با ارسال موشک پرقدرت اسکندر به سوریه نشان دادند که هنوز به آن چه در این بازی سیاسی دنبال آنند، نرسیده اند لذا مواضع گذشته خود را حفظ کرده اند. بدین ترتیب به نظر می رسد که این بازی شطرنج در طول چند ماه آینده نیز ادامه داشته باشد.

نکته آخر این که حتی در صورت حمله نظامی به سوریه و براندازی حکومت بشار اسد با ابزار نظامی و مداخله خارجی، این کشور به سادگی و در یک دوره کوتاه مدت به سامان سیاسی دست نخواهد یافت. ضعف فرهنگ سیاسی، همچنین وجود اقلیت ها و فرقه های مذهبی متعدد، نفوذ القاعده و البته مداخلات کشورهای خارجی، سوریه را به سوی پرتگاهی خواهد برد که سقوط از آن به معنی شکل‌گیری جنگ خونین فرقه ای و قومی برای مدتی نه چندان مشخص خواهد بود. این واقعیتی است که در صورت سقوط دولت بشار اسد برای سوری ها توسط کارشناسان سیاسی از جمله محقق برجسته آمریکایی فوکویاما نیزپیش بینی شده است.

■ ضعف فرهنگ سیاسی، همچنین وجود اقلیت‌ها و فرقه های مذهبی متعدد، نفوذ القاعده و البته مداخلات کشورهای خارجی، سوریه را به سوی پرتگاهی خواهد برد که سقوط از آن به معنی شکل گیری جنگ خونین فرقه‌ای و قومی برای مدتی نه‌چندان مشخص خواهد بود